

Studium bez bariér

[Náročné studium zvládnou i nevidomí či jinak handicapovaní studenti]

Až v posledním roce magisterského studia na elektrofakultě si přiznal, že dál už to asi sám nezvládne. Problém, že se svou vážnou poruchou vidění není schopen přečíst zápisky přednášejícího na tabuli, vyřešil po svém: poznámky vyučujícího si fotí na mobil a doma se pak ze zvětšených fotek v počítači připravuje na další výuku a zkoušky.

Tímto způsobem zvládal učivo a plnil si povinnosti jako ostatní studenti, ovšem s enormním – a časově velmi náročným – úsilím. I na vypracování seminářek je při takovém zrakovém handicapu potřeba podstatně více času. Jen si zkuste několikrát sobě zvětšit písmo a přitom se rychle orientovat na stránce... S přibývajícím předměty se však dostal do stresu, že nestíhá. Ačkoliv téměř celé studium nechtěl o svém handicapu mluvit či dokonce získat nějaké úlevy, nakonec pomoc vyhledal. Kontaktoval Středisko ELSA, kde našli řešení: pracovníci střediska iniciovali dohodu s vyučujícími, že mu poskytnou prezentace v elektronické podobě, aby je mohl číst ve zvětšeném písmu. Pomohlo i prodloužení zkouškového období o dva týdny. „Konečně se vzal zřetel na jeho ztížené studijní podmínky, což mu nesmírně pomohlo. Jinak naše pomoc nevyžadovala žádné zásadní úpravy při studiu, vedle psychické podpory došlo jen k úpravě režimu studia,“ říká RNDr. Wanda Gonzúrová ze Střediska pro podporu studentů se specifickými potřebami ELSA, kde najdou pomoc studenti s poruchou zraku (i nevidomí), sluchu, pohybového postižení a další, kteří mají specifické potřeby, které jim znesnadňují studium na ČVUT.

ELSA jako pokračovatelka TEREZY

ELSA je sice organizační novinkou (byla ustavena k 1. červenci 2012), ale je pokračovatelkou dvou původně samostatných pracovišť ČVUT, která se v minulosti zabývala podporou studentů s handicapem. Byla to

především TEREZA, centrum pro podporu vysokoškolského studia zrakově postižených studentů, působící na Katedře matematiky Fakulty jaderné a fyzikálně inženýrské ČVUT, vybudované v rámci projektu TEMPUS pod vedením doc. Jana Mareše už v roce 1992 a úspěšně plnící své poslání po dobu dvaceti let. Druhým pracovištěm byla Handicap poradna, součást CIPS, působící na univerzitě od roku 2007 a zaměřující se na studenty s jiným než zrakovým postižením. Nově vzniklé Středisko pro podporu studentů se specifickými potřebami ELSA je pracovištěm Rektorátu ČVUT, odboru pro studium a studentské záležitosti. Sídlí jednak v prostorách Studentského domu v Dejvicím areálu, jednak v prostorách dřívější TEREZY na FJFI v Trojanově ulici.

ELSA pomáhá studentům se všemi handicapami – nejen s poruchou zraku či sluchu, s tělesným postižením, ale i dyslektikům a dalším.

Zatímco v minulosti poskytovala TEREZA služby nevidomým a zrakově postiženým pro všechny vysoké školy v ČR, nyní je středisko ELSA zaměřeno jen na jednu školu, ovšem pomáhá studentům se všemi handicapami – nejen s poruchou zraku či sluchu, s tělesným postižením, ale i dyslektikům a dalším. „Objektivně nelze předpokládat, že by počet nevidomých a

slabozrakých studentů na ČVUT byl do budoucna tak vysoký, aby instalované technologie byly maximálně využity, takže je nabízíme i dalším uživatelům,“ vysvětluje Mgr. Radek Seifert, koordinátor služeb střediska ELSA.

Studentům se sluchovým postižením je určen vizualizační a zapisovatelský servis a také servis tlumočnický. V rámci asistenčního servisu poskytuje středisko služby studijní asistence, osobní asistence a nácvik prostorové orientace.

Prostřednictvím organizačně-metodického servisu je studentům zajišťován nácvik studijních a pracovních strategií (pokud objektivně existuje potřeba jejich doplnění) a v případě potřeby také individuální výuka. Technický servis zaručuje studentům dostupnost technických prostředků zohledňujících typ jejich zdravotního znevýhodnění, včetně možnosti zápůjček vybraných zařízení.

Převod skript pro nevidomé i dyslektiky a další pomůcky

„Technologie, které se využívaly a využívají pro zrakově postižené, se snažíme přizpůsobit tak, aby pomáhaly dalším studentům, kteří potřebují naši pomoc,“ říká RNDr. Wanda Gonzúrová, která se mimo jiné věnuje převodu skript do bodového písma a další digitalizaci učebních materiálů. „Pro nás je to změna, protože dokumenty, které jsme dosud upravovali jenom pro nevidomé, teď upravujeme tak, aby je mohli používat i dyslektici. Studenti od nás dostá-

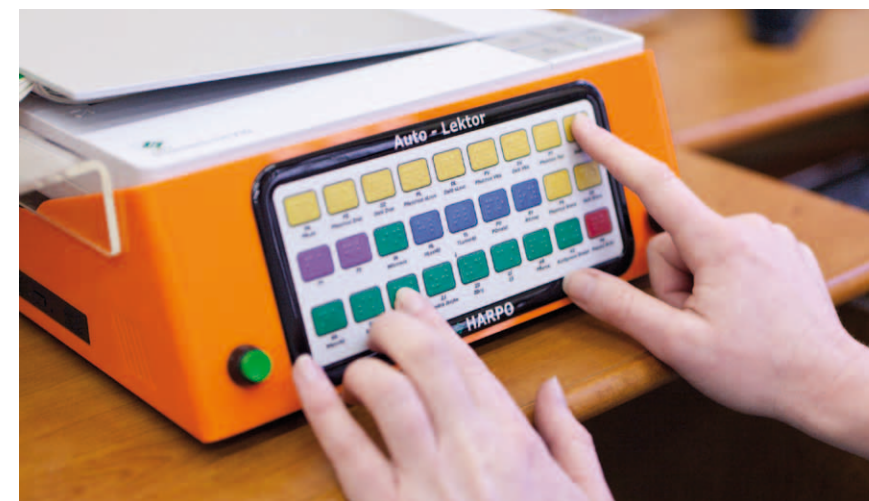
vají digitalizované učební texty, s nimiž mohou pracovat podle svých potřeb. Snažíme se o univerzální použití výstupů například pro nevidomé i dyslektiky.“

Středisko nabízí také speciální software pro dysgrafiky, například MathType, plugin do Wordu. „Člověk, který není schopen rukou zapsat například matematické vzorce, může je zapisovat pomocí klávesových zkratk do wordovského dokumentu díky speciálnímu editoru rovnic MathType. Zrovna teď, kdy spolu hovoříme, píše jeden dysgrafik na našem počítači, který je upraven tak, aby tam nebyla žádná nápověda apod., písemku z matematické analýzy ve Wordu, namísto rukou,“ dodává dr. Gonzúrová.

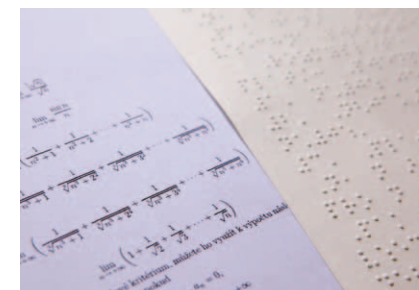
Středisko tak pomáhá i dyslektikům a dysgrafikům, jejichž handicap není tolik viditelný, ale může být vážnou překážkou při tak náročném studiu, jaké na technické univerzitě zpravidla je. Ne každý vyučující má pochopení pro dysgrafikův nevhledný, často až nečitelný písemný projev, a nepřipustí si, že to není „mazalství“ či povrchnost, ani neznalost učiva, ale handicap, s nímž se musí student vyrovnat.

Dyslektikům a dysgrafikům, tedy studentům se specifickými poruchami učení, může ELSA pomoci i dalšími speciálními počítačovými programy pro překonání problémů při čtení či dohodou s vyučujícími například na prodloužení času pro písemnou zkoušku.

Digitalizace odborné učební literatury je přitom na technické univerzitě nákladnější, než například na humanitních vysokých školách. Jedna stránka převodu matematického textu do přístupné digitální podoby trvá průměrně 25–30 minut, někdy i celou hodinu.

➤ Přístroj pro čtení textu syntetickým hlasem – Auto-Lektor. Tištěná předloha se vloží do skeneru v horní části přístroje a text se automaticky rozpozná a přečte

➤ I vysokoškolskou matematiku lze zapsat v bodovém písmu

„Nyní na ČVUT, na FJFI, studuje jeden nevidomý student, pro kterého připravujeme skripta matematiky a fyziky tak, aby to byl editovatelný dokument. Text je ve Wordu, s nímž může pracovat a matematické výrazy jsou zapisovány ve zjednodušeném TeXu. A tady je ten fantastický krok – plugin MathType dokáže tento ‚techovský‘ zápis jednou jedinou klávesovou zkratkou převést do grafické podoby, takže stejný text může používat dyslektik, který potřebuje, aby měl text editovatelný, aby si mohl zvětšit písmo, jak mu vyhovuje, a přitom matematický výraz uvidí správně jako grafický obrázek. Je to využitelné pro obě skupiny handicapovaných. Skupina dyslektiků je přitom značně větší, než studentů s poruchou zraku,“ dodává Wanda Gonzúrová.

Nápověda k volbě studia

Studenti se specifickými potřebami přicházejí do střediska často už před vyplněním přihlášky ke studiu. Středisko totiž nabízí pomoc i středoškolákům, kteří si vybírají své příští studium. Rádi poradí, který program či která fakulta jsou vhodné i pro studenty s konkrétním handicapem. Pokud informaci

o svém postižení uvedou na přihlášce, mají uchazeči o studium se specifickými potřebami, které vyplývají z jejich zrakového, sluchového, nebo pohybového postižení, dále zájemci o studium se specifickými poruchami učení, psychickými poruchami nebo se závažným chronickým onemocněním nárok i na úpravu průběhu přijímacích zkoušek.

Pomoc i ostatním univerzitám

Zkušenosti i zázemí (kamerová lupa ANDROMEDA, čtecí zařízení AutoLektor, screen-reader JAWS, screen-reader a zvětšovací software SUPERNOVA, zvětšovací software ZoomText a další pomůcky ovládání PC bez kontroly zrakem) však středisko nadále nabízí i studentům ostatních vysokých škol a dalším uživatelům, ovšem již v jiném režimu (nově totiž mají všechny veřejné vysoké školy, které na podporu získávají veřejné finanční prostředky, povinnost poskytovat praktický servis svým studentům se specifickými potřebami).

Legislativa a chápatel učitel

Po celou dobu působení Centra TEREZA na ČVUT a následně i Handicap poradny CIPS byla studentům poskytována podpora při studiu bez zásadní centrální legislativní opory. Od akademického roku 2011/2012 se na všech veřejných vysokých školách způsob poskytování služeb studentům se specifickými potřebami řídí jednotnou legislativní úpravou MŠMT, která jasně stanoví, jaké jsou minimální požadavky na kvalitu servisu. Studenti i uchazeči s postižením mohou tak na všech školách očekávat srovnatelný servis. „Jak se často říká, vše je o lidech.“ A tak pracovníci nového Střediska ELSA stále pracují na šíření myšlenky přístupnosti studia mezi akademické pracovníky, aby studenti s handicapem, kteří často mají velký potenciál růstu, našli i lidské pochopení u svých vyučujících. Po něm často studenti totiž volají... a ne po nové legislativě,“ dodává Mgr. Barbora Čalkovská, vedoucí střediska ELSA.

Vladimíra Kučerová

[Foto: Jiří Ryszawy, VIC ČVUT]

➤ Více na <http://www.elsa.cvut.cz/>

